

“La política del PP no és gens subtil”

Gustau Muñoz
(València, 1951)
acaba de publicar
‘A l’inici del segle.
Un dietari de reflexions’
(Edicions 3i4).
Economista,
traductor, assagista,
cap de redacció
de la revista ‘L’Espill’,
director de diverses
col·leccions
assagístiques...
Gustau Muñoz és una
referència obligada
si parlem d’assaig
al País Valencià.

Gustau Muñoz és economista, assagista i traductor. Ha estat professor de política econòmica comparada a la Facultat d’Econòmiques de València i, durant uns anys, es va dedicar a la traducció professional per a diverses editorials. A mitjan anys vuitanta, es va integrar al Departament de Publicacions de la Institució Valenciana d’Estudis i Investigació (IVEI), on va fer diverses tasques editorials i fou cap de redacció de la revista *Debats*. Una vegada dissolta aquesta institució va passar al Servei de Publicacions de la Universitat de València, on té cura de les publicacions periòdiques. És coordinador de la secció d’assaig de la revista de llibres *Caràcters*, i cap de redacció de les revistes de pensament de la Universitat de València *Pasajes* i *L’Espill* —aquesta darrera en col·laboració amb Edicions 3i4. Coordina el Congrés de Pensament dels Premis Octubre i ha fet, també, de director de diverses col·leccions d’assaig en diverses editorials valencianes. És autor del llibre *Intervencions. Entre cultura i política* (1998). Col·labora habitualment en diversos mitjans de comunicació valencians, com ara EL TEMPS, *El País*, *Levante-EMV* i *El Contemporani*.

—Vostè, en un moment determinat, va haver de deixar la IVEI. Com es va desintegrar aquesta institució?

—A la IVEI vaig estar fins el 1998. Amb l’arribada del PP al Govern del País Valencià, hi va haver un període transitori fins que, tres anys després, es va produir la dissolució. La IVEI era una institució clau de la cultura valenciana. El catàleg de publicacions i la tasca de suport a la investigació que ha desenvolupat al llarg dels anys en són la prova. Era un valor referencial per a la cultura valenciana d’alt

nivell, molt reconeguda a l’exterior, amb un gran prestigi. Podia haver donat molt de si, però va ser anorreada perquè la dreta tenia un programa diferent per a aquest país. Van mirar de controlar i sotmetre políticament aquesta institució, però això era difícil i, llavors, van optar per desintegrar-lo.

—Gustau Muñoz ha estat allò que se’n diu un “intel·lectual compromès”?

—He tingut una actitud pública continuada en el camp de la política. Vaig militar en el PCPV en la seua —crec— millor època, quan hi havia moltes expectatives associades a la transformació democràtica, a la consecució de l’autogovern i a la valencianització de la societat. Després, la transició va ser decebedora i insatisfactòria i allò va portar a la creació de la UPV, però en un moment determinat vaig decidir de passar a una segona fila en el terreny més immediat de la política activa. La qual cosa no vol dir que estiga allunyat de la política, que és una de les coses que més m’interessen. La meua és una actitud totalment contrària a l’apolitisme. Sóc absolutament partidari de la política, que és l’espai on els ciutadans tenen alguna possibilitat. El que passa és que la intervenció política no s’esgota en la intervenció partidària. Crec que el terreny de la societat civil, del món de la cultura, dels debats, i de les idees és tan important com l’altre. Tots ens hauríem de posar d’acord per fer la transformació que necessita el país, que bàsicament consisteix a recuperar l’energia democràtica i associar els seus valors a una majoria social.

—A l’inici del segle —a diferència d’*Intervencions*, que aplegava una sèrie d’articles dispersos— és el primer llibre que fa amb una voluntat assagística expressa. Quin és l’objectiu principal del llibre?

ROSA GIL

"L'avanç ha estat espectacular. A mitjan anys setanta no hi havia pràcticament editorials ni publicacions. Avui parlem de novel·listica valenciana, d'assaig, de crítica literària, de poesia."

—A *l'inici del segle* és un llibre unitari fet amb la voluntat d'aconseguir un text d'una sola peça. El llibre mira d'alçar acta de l'estat d'esperit i de les idees que suscita la conjuntura particular del canvi de segle. Crec que s'ha produït un esgotament de cicle. Hi ha una reconfiguració del poder i de les expectatives socials, econòmiques i polítiques globals, en el sentit que la globalització ha avançat a un ritme accelerat, i hi ha hagut tot de canvis pel que fa als equilibris geoestratègics. Tot plegat obliga a reconsiderar la qüestió de les identitats col·lectives i de les possibilitats de la nostra cultura.

—També podem parlar d'un esgotament de cicle a casa nostra?

—A Catalunya hi ha un esgotament del cicle pujolista. I al País Valencià hi ha un esgotament de les estratègies de construcció d'un país davant de l'acaparadora majoria absoluta del PP i dels efectes nefastos que té a tots els nivells. Però no hi ha un rearmament ideològic i social d'altura suficient per poder afrontar-lo.

—L'11-S ha estat un punt d'inflexió definitiu, veritat?

—Abans de l'11-S ja estaven covant-se les condicions d'un canvi general.

Les transformacions que marquen l'entrada en el nou segle s'havien covat, si fa no fa, al llarg dels dos dècennis anteriors. La desaparició del socialisme real ha estat un factor determinant. El capitalisme s'ha quedat sense alternativa. Es tendeix a un món unipolar, enmig de desequilibris socials immensos.

—Si la tendència és anar envers la unipolarització, "un altre món *no* és possible"...

—Avui dia els potencials de conflicte són molt grans, sobretot per causa del fortíssim desnivell de riquesa i de capacitat tecnològica entre el món ric i l'enorme perifèria (present també als països més rics) sotmesa a privacions de tot tipus. L'esperit del meu llibre és tot el contrari d'una apologia del present. És una anàlisi crítica del present que busca les línies de fractura i els potencials del conflicte.

—El dietari assagístic sembla que és una fórmula que darrerament té bastant èxit al País Valencià. No correm el perill d'encasellar l'assaig en aquesta fórmula fragmentària?

—Crec, pel que fa a l'assaig, que hi ha símptomes positius i encoratjadors. A mitjan anys noranta al País Valencià

hi havia un cert esgotament del filó de l'assaig entès com a anàlisi de la qüestió nacional. D'aleshores ençà, però, hi han proliferat les col·leccions i el ventall temàtic s'ha ampliat. És un fet que ha proliferat l'escriptura en forma de dietari. Això és positiu, permet la introspecció, el desplegament de la subjectivitat. L'assaig és, però, un rètol que fa referència a coses molt plurals. N'hi ha que són més literaris, i n'hi ha que són més analítics. Hi ha moltes variants i cal conrear-les totes.

—A *l'inici del segle* redueix la presència de l'anecdota personal a la mínima expressió.

—En l'assaig la presència del jo és més patent que en d'altres gèneres. Jo entenc la presència subjectiva en el llibre com un pur fil intermitent, un testimoniatge de primera mà que pot fer més intel·ligible la lògica del raonament i que pot aportar una visió personal. I ho he fet d'aquesta manera perquè no m'acaba d'agradar la literatura confessional. De tota manera, crec que m'he "retratat" bastant.

—Ben sovint, ha manifestat públicament cert optimisme pel que fa a la cultura catalana del País Valencià.

—L'avanç ha estat molt espectacular. A mitjan anys setanta, no hi havia pràcticament editorials ni publicacions. Actualment pots parlar de novel·listica valenciana, d'assaig, de crítica literària, de poesia. Hi ha una gran quantitat d'autors i es dona el cas —cosa que no havia passat mai— d'una coexistència intergeneracional. Hi ha una infraestructura sense precedents. El que succeeix, però, és que la societat s'ha fet molt més complexa i molt més difícil. És el problema de qualsevol cultura minoritària, que no té el vent al seu favor. La simplificació cultural dels mercats interrelacionats per força conspira contra cultures com la catalana. A més a més, sense un suport actiu compensador de les institucions la consolidació, l'expansió i la garantia de futur de la cultura es queda en precari. Aquesta és la clau dels nostres problemes. Si la indústria cultural continua dominada per grups que potencien la cultura espanyola, perdrem parcel·les importantíssimes per arri-

bar a les grans majories. I, encara, tot i comptant amb un suport institucional actiu —a la qual cosa tenim tot el dret perquè ara per ara és un frau històric el fet de no comptar-hi— tindríem bastant difícil fer una cultura catalana de masses que ens garantira la pervivència a llarg termini.

—Catalunya també deu tenir problemes.

—A Catalunya existeix una indústria cultural molt més forta que al País Valencià. Hi ha un ajut institucional sistemàtic. I tanmateix no podem tancar els ulls i pensar que no hi ha problemes. N'hi ha, i de molt greus. El que passa és que al País Valencià els problemes han arribat a extrems insospitats. Hom pensa que el PP practica la subtilsà política, però en realitat el PP no és gens subtil. I cal denunciar-ho. Han practicat una política adreçada a suprimir les bases culturals d'un fet nacional.

—Un dels temes centrals del llibre és el nacionalisme. Creu realment en la crisi de l'estat-nació?

—És clar que hi ha una reacomodació de la funció dels estats-nació tradicionals. La Unió Europea ha suposat una redistribució de les competències polítiques. D'aquests processos, alguns n'han deduït que cal reforçar l'estat central. La política actual del PP, per exemple, mira d'entrebançar sistemàticament el desenvolupament de l'estat de les autonomies. Assistim a una relectura de la història, a la reivindicació del nacionalisme espanyol, a l'aturada de les transferències, a la negativa a qualsevol retoc constitucional o reajustament institucional per a solucionar els contenciosos. Fa por que la realitat de la pluralitat acabe imposant-se.

—Quines possibilitats té una nació minoritària de sobreviure en un estat centralista?

—L'estat centralista conspira per definició contra la supervivència de les entitats nacionals. Al llibre no pretenc donar fórmules de reajustament institucional. El que sí que dic és que la presa de consciència del fet nacional és una realitat molt profunda, però que la seua afirmació no és un absolut.

Pense que faig una aproximació matissada. A mi no m'interessen els nacionalismes ètnics o reduccionistes, sinó els nacionalismes cívics, transversals i integradors. A mi, primer de tot, el que m'interessa és que ens deixen triar. Que no està escrit enlloc que la nostra identitat haja de desaparèixer o que siga inferior a qualsevol altra. Crec que ha de comptar amb totes les possibilitats perquè pugua desenvolupar-se amb plenitud. Les fórmules són diverses. Des de l'estat de les autonomies fins al federalisme. Pense que com més possibilitats de desenvolupament tinguen aquestes cultures, més estabilitat i més convivència hi haurà.

Hi ha aspectes del nacionalisme que no m'acaben de convèncer. Però el nacionalisme també té aspectes positius. En primer lloc, perquè s'oposa a les imposicions. I, a més, perquè crec que la identificació amb la humanitat i amb els valors universals només es pot fer des de la identificació amb el grup immediat al qual pertanyem.

—Seria partidari del principi de territorialitat a nivell lingüístic?

—Sí. És el criteri que fa servir la comunitat educativa. De tota manera, també cal ser molt respectuós amb les identitats dels nouvinguts. A aquesta gent els hem de facilitar la integració. I els hem de garantir també la salvaguarda de la seua identitat.

—Quina és la fórmula de convivència entre els drets col·lectius i els drets individuals?

—Aquesta és una qüestió de filosofia política complexa. Caldria anar als casos concrets. La contraposició entre els drets col·lectius i els drets individuals és una fal·làcia. De solucions per compaginar drets individuals i drets col·lectius, n'hi ha. Hem de partir d'una consciència democràtica completa.

—L'Acadèmia Valenciana de la Llengua ha tingut el paper pacificador que li atribueix el president valencià, Eduardo Zaplana?

—Si no hi ha un canvi del signe polític, no hi haurà expansió de l'ús de la llengua. La manera com s'ha pactat en el conflicte duu a dins el risc d'ins-

“No m'interessen els nacionalismes ètnics, sinó els nacionalismes cívics, transversals i integradors. A mi, primer de tot, el que m'interessa és que ens deixen triar”

tauració d'un secessionisme *light* de bona consciència i la creació d'un subestàndard que defugiria conscientment l'estàndard comú. I tot el que siga defugir d'un estàndard comú en una cultura minoritària com la nostra és un greu error. L'Acadèmia potser ha resolt algun problema però podria haver-ne creat un altre. Això, als valencians, ens suposa un aïllament del marc natural al qual pertanyem. I, per tant, va en contra dels nostres interessos. L'exclusió dels autors catalans dels programes educatius valencians és intolerable. És, clar i ras, una mostra de barbàrie. I la no participació en l'Institut Ramon Llull, també.

—Per a quan un assaig amb una tesi central de Gustau Muñoz?

—Depèn. Hi ha el problema de la disponibilitat de temps i de les possibilitats personals. Pense, d'altra banda, que fer un llibre és una responsabilitat forta i que s'han de trobar les condicions. L'escriptura fragmentària s'ajusta bastant bé a les meues possibilitats actuals.

Juli Capilla